

nimirum Deum deserere hominem, qui prius ipsum deserit, intellecta de actuali desertione, non est ita universaliter infallibilis in omni genere desertionis; aliter enim vera est in desertione per ablationem gratiæ habitualis, aliter in desertione per negationem actualis auxilii. Nam in priori desertione, infallibilis regula est, Deum deserere, per ablationem gratiæ habitualis, eum, qui per mortale peccatum ipsum deserit, quia peccatum mortale opponitur tali gratiæ, et ideo lege certa statutum est, ut qui deserit Deum peccando mortaliter, deseratur ab ipso, amittendo charitatem, ac filiationem divinam; et cum proportione, qui deserit Deum per infidelitatem, seu hæresim, deseritur per ablationem habitus fidei, et in spe similiter, servata proportione; sed, ut dixi, non est hic sensus intentus in illa propositione, sed de actualibus auxiliis.

29. *Distinguitur propositio de desertione quoad auxilium concomitans et præveniens.* — *De auxilio concomitante, quid.* — Ulterius ergo distingui potest illa propositio, de desertione quoad auxilium concomitans, vel præveniens, et de utroque intellecta est a Patribus, estque verissima, nam utrumque auxilium Deus de se homini offert: ideoque, si actu non dat, in homine est causa, ut dixit Augustinus 2 de Peccat. merit., cap. 17; et Tridentin., sess. 6, cap. 3. Primo ergo intelligi potest illud principium ad concomitans, sive sit per modum gratiæ actualis specialiter adjuvantis, sive per modum concursus. Nam, ut supra docui, de hoc etiam auxilio verum est Deum de se paratum esse ad tribuendum illud. Unde fit ut nemini actu negetur, nisi per ipso stet, ac proinde neminem, quoad hoc auxilium, deserere Deum, nisi quia ipse deseruerit Deum. Duobus autem modis intelligi potest Deum non dare hoc auxilium. Primo, quia nec actu dat, nec paratus est illud dare. Secundo, quia, licet Deus de se velit dare, nihilominus actu non dat. Prior modus, absolute loquendo, non habet locum, ut dixi, quia Deus de se paratus est ad juvandum omnes; si tamen contingat hominem carere auxilio præveniente et excitante necessario ad operandum, Deus pro tunc non est dispositus ad concurrendum cum illo, quia ille non habet potentiam proximam ad operandum, et Deus non offert suum actuale auxilium, nisi supposita potentia sufficiente ad operandum, ut in omnibus etiam causis secundis manifestum est. Tunc vero homo caret tali auxilio præveniente, et quoad illud deseritur, quia ipse deseruit Deum, ut statim di-

cemus; et ita, de primo ad ultimum, etiam caret concomitante auxilio, et quoad illud deseritur, quia prius ipse deseruit Deum aliqua culpa, propter quam præveniente caret, ac privatus est. Posterior autem modus habet locum in homine jam præveniente per auxilium sufficiens, qui est proxime potens ad operandum, si velit; quoties autem actu non operatur, Deus illi non præbet actu adjuvantem, seu cooperantem gratiam, aut concursum. Radix autem et causa hujus negationis etiam est ex parte hominis, nam cum Deus de se sit dispositus ad juvandum, ideo non actu juvat, quia per hominem stat, unde quoad hoc etiam est infallibilis regula, Deum deserere hominem, non conferendo illi talem concursum actualem, quia homo quodammodo deserit ipsum non cooperando gratiæ ejus. Hæc vero desertio per se non extenditur ad futuras operationes, vel tempora, sed tantum est pro eo tempore et momento, in quo homo non operatur; nam, licet tunc homo non consentiat, Deus paratus manet ad juvandum illum postea, si consentire velit, et ideo illa non est propria desertio, sed mera negatio præsentis auxilii; et ita existimo intelligenda esse verba Prosperi ad object. Vincent., in 15: *Nemini Deus correctionis adimit viam, nec boni possibilitate despoliat, quia qui se a Deo avertit, ipse et velle quod bonum est, et posse sibi sustulit*, quod verbum vel in sensu composito intelligendum est, quia, dum vult male operari, non potest converti, vel cum hac limitatione, quantum est de se; nam ex parte Dei nunquam auferitur possibilitas, ut idem Prosper dixerat.

30. *Difficultas.* — *Enodatur.* — Dices: in hoc concursu vel adjutorio actuali, vel cooperante, simul cooperantur Deus et homo, ut præcedenti libro dictum est; ergo etiam negatio influxus simul est ab utroque: ergo non magis potest tribui homini, quod Deus illi negat concursum, quia ipse deserit Deum, suam negando cooperationem, quam e contrario, quia ex neutra parte est prioritas. Et confirmatur, quia alias, quando homo operatur assentiendo gratiæ excitanti, dici etiam posset Deum juvare hominem, et cooperari cum illo, quia ipse suum influxum tribuit, quia oppositorum eadem est ratio: consequens autem non potest admitti, alias adjuvans gratia esset pedissequa liberi arbitrii, et influxus Dei esset posterior natura, quam influxus causæ secundæ, quod est impossibile, ut supra visum est. Respondetur ad priorem partem negando consequentiam, quia, licet in ipso actuali influxu

cooperante Deus et homo simul influant, et tempore et natura, nihilominus Deus antecedenter offert suum adjutorium, et ex parte suæ voluntatis ita est paratus et dispositus ad concurrendum et juvandum, ut solum expectet cooperationem hominis ad actualiter influendum, et ideo negatio actualis influxus non illi, sed homini merito tribuitur: nam Deus ex se vult concurrere et adjuvare, non tamen absolute, sed sub conditione, si per hominem non steterit, quæ conditio non impletur, et quod non impleatur, homo causa est, non Deus. Unde licet inter illas negationes non sit propria causalitas, et consequenter nec propria prioritas naturæ, proprie tamen esse potest una ratio alterius; ideo enim Deus non influit actu, quia ex parte hominis non completur necessaria conditio. Et quia quod in tempore Deus non facit, vult etiam non facere, ideo ab æterno habuit voluntatem absolutam non juvandi eum, qui non se adjuvat, et hoc est deserere illum quoad hoc auxilium. Hæc autem posterior voluntas est consequens ad præscientiam futuræ resistantiæ vel negligentæ ex parte hominis, et ideo non est contraria priori voluntati antecedenti, nec est sine causa seu ratione ex parte hominis. Unde non est eadem ratio de carentia actionis quæ de actione ipsa, nam ad non influendum, homo sufficit, et ita potest esse proxima ratio, ob quam Deus non influit, et potest inter illas negationes intelligi aliqua prioritas saltem rationis cum fundamento in re, quæ in præsentis sufficit. Secus vero est in positiva actione, in qua et causa secunda a prima, et liberum arbitrium a gratia essentialiter pendet, et nullo modo est causa illius, et ita nec est prior tempore, nec natura, nec intelligi potest in aliquo signo operatio hominis sine concursu Dei, licet neque hic præcedat cooperationem hominis, sed sunt omnino simul. Et ita ad confirmationem negatur sequela, quia non est eadem ratio in negatione actionis, quæ in ipsa actione, ut declaratum est, quia negatio est imperfectio, actio vero perfectio, et ideo non æque pendent a Deo, sed bonum ex integra causa, malum ex quocumque defectu; sic ergo in auxilio comitante axioma illud verificari potest, etiamsi Deus de se nunquam homini deneget auxilium sufficiens.

31. *Auxilium præveniens quid et quotuplex sit.* — *Objectio.* — *Solvitur.* — Venio ad auxilium præveniens, de quo potissime Augustinus loquitur: hoc autem auxilium (ut supra dixi) non est nisi excitans, quod potest esse

vel congruum, seu efficax, vel incongruum, et tantum sufficiens. De quo priori non possumus hic exacte dicere, quia nondum quid illud sit, vel quomodo detur, declaravimus, et ideo possumus punctum hoc in librum sequentem remittere. Quantum vero ad solvendam objectionem, dicimus imprimis dictam sententiam: Deus neminem deserit, nisi prius deseratur ab ipso, non habere locum generaliter in vocatione congrua, seu gratia præveniente efficaci, quia sæpe Deus non dat illam, licet ex parte hominis culpa non præcesserit, ut quintum argumentum, ad quod respondemus, et inductio de Angelis et Adamo probant. Idemque est in omni prima vocatione, quæ omne peccatum antecedit, et nihilominus est inefficax. Dicunt vero aliqui, saltem in homine lapsos, semper illam posse carentiam originali culpæ attribui. Verumtamen etiam id dici non potest, quia homines lapsi non possunt semper dici carere hoc auxilio efficaci, propter peccatum originale, nam sæpe post illud remissum, imo post longum tempus justitiæ et sanctitatis, cadit homo in peccatum mortale, et non recipit auxilium efficax ad vitandum illud: ergo non est necessarium ut præcedat desertio Dei ex parte justi, ut non detur ei hoc donum. Et ratio est, quia nemini est debitum ex justitia propter opera priora; et magis a priori ratio est, quia Deus satis providet homini per auxilium ex parte sua efficax, et ab ipso homine fit inefficax, ut supra dictum est. Deinde dicimus negativam propositionem virtute inclusam in illo dogmate, intellectam de actuali desertione Dei quoad hoc auxilium, non esse necessariam, nec generaliter veram, quia sæpissime Deus efficaciter vocat et trahit homines perditissimos, qui prius ipsum deseruerunt, etiam pertinacissimo et obdurato corde, quia, ut Augustinus dixit, efficax gratia a nullo duro corde rejicitur, quia ad hoc datur ut cordis duritia penitus auferatur, nec cogitur Deus ad non dandam hanc gratiam desertori, cuiusque, quando et quomodo voluerit, quia nec ulla lege sese ad hoc obligavit, nec repugnat potentiæ vel bonitati ejus; imo in hoc maxima ostendit gratiam suam, qua usus est cum Nabuchodonosor, Dan. 5, et non cum Pharaone, Exod. 14; sed in simili fere causa unum efficaciter vocavit, alium minime, plane ad ostensionem gratiæ suæ, ut Augustinus, lib. de Prædest. et grat., capit. 15 et 16, accurate expendit. Nihilominus addimus in sensu (ut ita dicam) potenciali veram esse illam propositionem negativam, quia qui

Deum offendendo deserit, de se dignus est ut privetur cogitatione congrua et efficaci : et similiter qui sæpius resistit sufficientibus vocationibus Dei, non meretur efficacem accipere. Et de facto, verisimillimum est Deum sæpe hoc modo deserere eos qui se deserunt, ut sumitur ex Augustino, dicta quæst. 4 ad Simplician., epist. 106, et aliis plerisque locis. Unde hoc totum potest in illo dogmate comprehendere, crediderimque ab Augustino et Patribus etiam esse intentum, et hæc videri possunt satis ad responsionem quinti argumenti, quia non oportet dogma illud de sufficienti auxilio intelligere, aut in eo etiam verum esse, cum de auxilio efficaci, tam concomitante quam præveniente, verissime et sufficientissime intelligatur, et ex mente sanctorum Patrum explicetur.

32. *Assertio.* — Nihilominus tamen, etiam de auxilio sufficienti intellectum, illud dogma, quoad affirmationem in illo inclusam, potest verum sensum habere, si Deus neminem deserentem se omni auxilio sufficienti privet. Nam, ut supra diximus, auxilium sufficiens dupliciter datur, scilicet proxime et remote. Item, auxilium quod remote sufficit, necesse est, ut ad aliquid aliud proxime sufficiat, quo mediante, remote dicatur ad aliud sufficere, unde etiam fit ut in talibus auxiliis perveniendum necessario sit ad aliquod primum, quod sit proxime sufficiens ad primum medium, seu opus, aut effectum necessarium ad salutem, quæ omnia ex dictis satis constant. Dico ergo imprimis, quoad illud in hac vita ratione utitur, et libere operari potest, etiamsi millies deseruerit Deum, nunquam ita deseri, ut non possit a peccando cessare, et quodlibet peccatum in particulari occurrens moraliter evitare. Ratio est, quia nec peccatum præsens excusationem habet propter præcedentia, nec posset imputari, si homo non haberet sufficiens auxilium quo illud possit vitare : ergo in hac vita nunquam destituitur homo tali auxilio, occurrente occasione vitandi peccatum, aut servandi præceptum. Consequentia clara est ; utraque autem præmissa probata est late supra, tam Scriptura quam doctrina Augustini, et videri potest Bellarminus, libro secundo de Grat. et libero arbitr., capite septimo, ubi addit hoc auxilium interdum posse esse immediate sufficiens ad non peccandum, aliquando vero solum mediate, utique intercedente oratione.

33. *Ampliatur.* — Sed addo imprimis tunc necessarium esse ut detur auxilium immediate

sufficiens ad orandum : unde ulterius dico illud auxilium, sufficiens ad orandum, esse etiam immediate sufficiens ad quietandum peccatum pro eo tempore vel momento quo fit oratio ; respectu vero temporis futuri, seu ad perseverandum in victoria importunæ aut continuæ tentationis, erit tantum remotum : per orationem autem infallibiliter impetrabitur auxilium proxime sufficiens pro futuro tempore, perseverante etiam oratione, si oportuerit. Quoad hoc ergo auxilium necessarium ad vitanda singula peccata, non procedit illud principium, quatenus affirmat Deum deserere eum qui se deserit. Et ratio a priori est, quia, licet homo, deserendo Deum, ex se mereatur deseri in futurum, etiam in singulis occasionibus peccandi, nihilominus, quia homini concessit totum hujus vitæ tempus, ut in eo possit salutem consequi, et peccata vitare, ideo ex se nunquam negat auxilium in singulis momentis sufficiens, ut nunquam peccator dicere possit : *Per Deum abest*, Ecclesiast. 43. Posito vero hoc auxilio ad non peccandum, in eo continetur remote auxilium sufficiens ad totam salutem, quia si homo, cum præsentibus auxiliis, faciat quod in se est ad vitanda nova peccata, semper recipiet majora auxilia, quibus ad remissionem præcedentium, et ad perseverandum in futurum possit disponi, si velit, juxta superius dicta. Et ita etiam, quoad hanc partem, non habet locum illa pars affirmativa dicti axiomatis. Nihilominus tamen, quia sæpe homo male utitur illo auxilio ad non peccandum, ideo privatur uberius auxiliis proxime sufficientibus ad fidem, vel alia propinquiora opera salutis, ut supra etiam ostendimus. Et sic verificatur etiam illa pars affirmans quoad auxilia sufficientia proxima ad salutem, vel ad perseverandum sine peccato, vel ad remissionem præcedentium. Adhibenda vero semper est limitatio supra posita, ut hoc intelligatur quantum est ex merito et indignitate deserentis Deum, nam, licet sæpe Deus eo rigore cum peccatoribus utatur, non vero semper et infallibiliter, nulla enim absoluta lex de hoc lata est, sed suæ misericordiae et liberæ voluntati hoc Deus reservavit, sicut in priori puncto diximus. Addi etiam potest, licet Deus non deserat hominem abutentem prioribus auxiliis, quoad auxilia simpliciter necessaria, deserere autem sæpe quoad uberiora, etiam intra latitudinem sufficientium, juxta doctrinam Gregorii, libr. 11 Moral., cap. 5, et hom. 11 in Ezech.

34. *Respondetur sexto et ultimo ad testimo-*

nium Augustini circa verba Pauli, Deus vult omnes homines salvos fieri. — Ad sextum et ultimum caput et testimonium Augustini, respondetur, licet interdum Augustinus exponat illa verba Pauli : *Deus vult omnes homines salvos fieri*, non de omnibus simpliciter, sed aliis modis, non ideo id fecisse, quia putaverit nullo modo velle Deum omnium hominum salutem, sed ut indicaret non eodem modo velle omnes homines salvare, sed quosdam singulari electione et proposito efficaci velle salvare, et ideo etiam secundum hanc voluntatem interpretari voluit verba Pauli, et, consequenter ad illam, distributionem omnium hominum explicare. Nihilominus tamen in aliis locis, præsertim de Spirit. et litt., c. 33, fateatur Deum ex se velle omnes salvare, et ita exponit verba Pauli, ut supra vidimus. Dum ergo in aliis locis indicat quosdam non salvari, quia Deus noluit salvare, imprimis verbum illud *noluit*, pure negative et de sola negatione efficaci voluntatis, seu electionis, intelligendum est, ita ut non sit sensus, aliquos carere sufficienti auxilio salutis, quia Deus de se absolute voluerit illos non salvare, sed sensus sit, quia aliquos non elegit voluntate absoluta, ideo non præparasse illis auxilia salutis efficacia et congrua ; de his enim illa loca intelligenda sunt, cum quo stat, ut omnibus media sufficientia, ex antecedente voluntate salvandi omnes, præparaverit.

CAPUT XIX.

UTRUM AUXILIA SUFFICIENTIA OMNIBUS HOMINIBUS ÆQUALITER CONFERANTUR EX PARTE DEI, VEL UNDE EORUM VARIETAS SEU INÆQUALITAS ORIATUR.

1. *Questiuncula de auxilii sufficientis distributione, et an ex parte Dei omnibus detur æqualiter.* — Diximus auxilium sufficiens omnibus conferri ; superest ut breviter explicemus quomodo distribuatur, id est, an ex parte Dei omnibus inæqualiter detur, et unde contingat, variis modis et inæqualibus conferri. Loquimur autem de auxilio sufficiente : nam de comparatione illius cum efficaci, et cur quibusdam detur auxilium efficax, aliis vero tantum sufficiens, in libro sequenti dicendum. Deinde, si de solo eventu, vel de facto ageretur, res esset facillima et extra controversiam, inter eos, qui Scripturam et fidei principia admittunt, quia evidentissimum est de facto non dari omnibus, etiam reprobis, æqualia auxilia

VIII.

sufficientia, sed aliis majora, aliis minora, ut res ipsæ manifeste ostendunt. Dicit enim Christus, Matth. 11 : *Si in Tyro et Sidone factæ essent virtutes quæ sunt factæ in te, in cilicio et cinere pœnitentiam egissent.* Erat ergo auxilium illud de se sufficiens, et in Judæis fuit tantum sufficiens, quia illi restiterunt, et in hoc graviter peccarunt, et tamen illud non est datum Tyriis nec Sidoniis, nec etiam aliis gentibus, nec æquale, sed longe minus. Unde etiam legimus Act. 14 et 17, Deum permisisse gentes ingredi vias suas, et tempora prioris ignorantiae despexisse, non quia sine auxilio sufficiente gentes reliquerit, sed quia longe minora auxilia sufficientia eis tribuerit, quam Judæis, juxta id Psalm. 147 : *Non fecit taliter omni nationi ;* et Rom. 3 : *Quid ergo amplius Judæo est ? aut quæ utilitas circumcisionis ? multum per omnem modum.*

2. *Respondetur quod non, et probatur.* — Post adventum etiam Domini nostri Jesu Christi, ejus gratia non omnibus gentibus est æqualiter applicata ; aliis enim citius, aliis tardius prædicatum est Evangelium. Et in Actis Apostolorum legimus, volente Paulo ire ad unam gentem, prohibitum esse a Spiritu Sancto, et ad aliam esse missum, Act. 16 ; nunc etiam majora gratiæ auxilia dantur fidelibus Christianis, quam olim darentur gentibus, vel Judæis, ut ex illo 1 Timoth. 4 : *Qui est Salvator omnium hominum, maxime fidelium,* colligit eleganter Prosper, lib. 2 de Vocat. gent., cap. 31, alias 10, dicens : *Adjiciendo autem, maxime fidelium, ostendit esse partem generis humani, quæ merito fidei divinitus inspiratæ ad summam atque æternam salutem specialibus beneficiis provehatur,* in quibus verbis, de prædestinatis, ac subinde de efficacibus auxiliis loqui videtur ; tamen negari non potest quin etiam hi, qui ex Christianis non salvantur, specialibus beneficiis præmoveantur, licet ad effectum non perducantur ; recipiunt ergo illi majora auxilia sufficientia quam infideles, et in rigore verborum Pauli, sub illis adaptantur ; qui ulterius subjungit, cap. 32 : *In ipsis quoque fidelium populis non eadem omnibus, nec paria (utique auxilia) conferuntur ;* et hac ratione, cæteris paribus, Christiani, qui damnantur, censentur graviori judicio et condemnatione digni, quia majoribus auxiliis restiterunt ; et inter Christianos ipsos, majori pœna sunt digni qui, pluribus auxiliis præventi, damnati sunt. Itaque de facto ipso, seu de auxiliorum sufficientium, non solum comparatione efficacium, sed etiam inter se inæquali-

24